

ובהרת בחיים

גליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א

באור החיים תולדות רבנו הק'

פרק שביעי: רבינו בסאלי שנות הבצורת תפ"א - תפ"ד

וכך יספר לימים רבי שמואל ב"ר שאול אבן דנאן, שהיה עד ראיה לנוראות התקופה ההיא:

"חם לבי בקרבי לספר את דברי הרעב והמהומות אשר קרה לנו בזמנינו זה, עד היום יום חמישי עשרה בטבת משנת תפ"ד".

"משנת תפ"א היינו בצער הגשמים זה שלש שנים, והשנה הזאת היא הרביעית שנה אחר שנה שלא ירדו גשמים כ"א מעט מזעיר בסוף החורף מאדר הסמוך לניסן והלאה. ושנה זו לא ירדו כל עיקר עד שיבשו כל האילנות הזיתים והגפנים והתאנים וכתרו אותם לעצים, והחטה הולכת ומתיקרת. ובשנה שעברה היא שנת תפ"ג... בחודש אדר הסמוך לניסן היתה שוה החטה מאה וחמשה ושלשים אוקיות לסחפא... ובמכנאס וסלא ובצפרו עשו עצרת גדולה, והוציאו ס"ח, ולא נענו בו ביום, אלא לאח"כ וירדו גשמי רצון סוף אדר ב', שלשה ימים. ומר"ח ניסן ירדו השערים והיתה החטה שוה עד ששים אוקיות לסחפא, ותו"מ חזר והוסיף ועולה עד היום יום עשרה בטבת מאה וחמשה ושלשים אוקיות לסחפא, ועד עצירה גדולה כזו לא הגענו, ואם באתי לספר הצרות והמרורות שעברו עלינו בפאס יכלה הזמן והמה לא יכלו..."

"ומי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה ואבכה יומם ולילה את חללי בת עמי על חללי פאס העדינה, איכה היתה קריה נאמנה, מלאתי משפט מבתי כנסיות ובתי מדרשות ות"ח יושבים על משמרתם וקוראין גמרות כסדרן, ועכשיו הם מפוזרים ומפורדים בגבעות ובהרים, בכפרים ובערים, לשאול אוכל לנפשם ולחזר על הפתחים, שומו שמים על זאת ושערו, חרבו מאד בתי כנסיות ואין מוצאין עשרה לכל דבר שבקדושה. ובלילה אנו מתפללין באפילה ואפילו נר אחד לאורה לא השיגה יד הקהלה..."

"...ובני אדם נשתנו פניהם ומראיהם, חשך משחור תארם וצפד עורם על בשרם, מזי רעב מושלכים ברחובות ובשוקים ואין דורש ואין מבקש, בני פאס היקרים המסולאים בפז איכה נחשבו לנבלי חרס, חבקו אשפתות ומנקרים במ כתרנגולים, ועיני ראו ולא זר מי שלוקח בידו הקרנים והטלפים ומוצץ וגוזז בהם כגוזז את הפת ומכניסם בחיקו ומכסה אותם, אוי לעינים שכך רואות, והנשים היקרות והצנועות ערומים יחפים מכוסים בבליי הסחבות והם מחזרים על החנויות... ובשנים הנזכרות מתו ברעב בכל שנה קרוב לשני אלפים כמו שהם מפונקסין אצל בעלי החברה בפנקסם, והמירו דתם אנשים ונשים וטף ובחורים ובתולות קרוב לאלף".

"אוי נא לנו כי שתים רעות עשה עמי, יוקר השער וחסרון כיס, ומיעוט השפע. בית המטבחים הם סגורים ואין שוחטים בכל השבוע כלל ובערב שבת שוחטים בהמה אחת, ואין נמכר אפילו מחציתה מאין קונים, ובמקום אשרי העם - איכה יועם. שאני הייתי שוחט בכל שבוע יותר מעשרים בהמות גדולות בבית המטבחים מלבד הכבשים והעזים, ומלבד מה שהיו שוחטים בעלי בתים בבתיהם, ומלבד תרנגולים ובני יונה יותר מאלף בכל ערב שבת, וקרוב לארבע שנים שהייתי שוחט תרנגולים אני לבדי במדינת פאס יע"א, והייתי גובה שני פרוטות לכל תרנגול, והייתי מקבץ שנים עשר אוקיות ויותר בכל שבוע, לזכות העניים, וזה שלש שנים שאינם שוחטים בכל המדינה אפילו אחת בכל שבוע..."

המשך בשבוע הבא

פניני אור החיים

אוהבי ה' שנאו רע

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי:
(במדבר כה יא)

תנאי הכרחי בכפרת העוון, אומר בעל האור החיים הקדוש - הוא להיפרד מהתאוה לחטא.

אדם שנכשל בעבירה, ואפילו רק במחשבה, "כל עוד שלא נפרד מהחוטא תאוות הדבר ותשוקתו אליו, הוא מושלל מהכפרה".

אם העבירה יכולה לבעור בקרבנו, איך יתנתק מהעבירה.

זו הסיבה, מבאר האור החיים הקדוש, שציווה ה' לאבד כל נץ נחמד של המדיינים, כל מעיין מתוק וכל טוב הבא מהם.

הדרך להתנתק מהרע, הוא לתעב אותו. לשנוא את הרע, ולאהוב את הטוב. אוהבי ה' שנאו רעו.

ותן שכר טוב

בני יששכר למשפחתם תולע משפחת התולעי לפנה משפחת הפוני:
(במדבר כו כג)

פלוגי זכה במפעל הפיס! אלמוני הצליח בעסקיו:

אנשים גורפים שכר רב, ומרוויחים. האמנם כך?!

אומר האור החיים הקדוש בפסוק "בני יששכר":

שמו של עוסק התורה נקרא "יששכר", וכמו מכריז ואומר: זהו השכר האמיתי.

ובלשונו הנפלאה של האור החיים:

כי דווקא זה ישנו לשכר, וכל חוץ ממנו 'מה יתרון לאדם בכל עמלו'.

'אני עמל והם עמלים. אני עמל ומקבל שכר, והם עמלים ואינם מקבלים שכר.

האם יש בזמנונו דבר שדינו ככלי שרת?

בני יששכר למשפחתם תולע

משפחת התולעי לפנה משפחת הפוני:

(במדבר כו כג)

אחת מהמשפחות של יששכר, משפחת לומדי התורה, נקראת בשם 'פנה', והתורה אומרת 'לפנה משפחת הפוני'.

כשמתבוננים עולה התמיהה, מדוע התנוססה כאן האות נו"ן. בכל משפחה ומשפחה מתווספת האות ה"א בתחילתה, ואות יו"ד בסופה, לדוגמה 'לחנוך - משפחת החנוכי, וכאן נוספת עוד אות, נו"ן, שאינה שייכת לשם.

מדוע?

מבאר האור החיים הקדוש: 'פנה' הוא לשון פה. וזאת אומרת התורה, אתם שבט יששכר, עליכם לפנות - פוני לשון פניו - לפנות את הפה מכל דבר שאינו ראוי, גם מהשחוק ודברים בטלים, וכדבריו המפורסמים והמפעמיים של האור החיים הקדוש:

ומצאתי לחסידי ישראל שכתבו כי פה של לומדי תורה דינו ככלי שרת אשר ישרתו במ בקודש, כי אין קדושה בקדושת התורה, ולזה אסור לדבר בו אפילו דברי חול, הגם שאין בהם דברים האסורים. פה העוסק בתורה.

הזהירות הנדרשת מתלמידי החכמים

לישוב משפחת הישבי לשמרן

משפחת השמרני: (במדבר כו כד)

משפחה נוספת משבט יששכר, שבט לומדי התורה, היא משפחת 'שמרן'.

מביא כאן האור החיים הקדוש רמז נאה:

אשריך שוכית ללמוד תורה, אולם עליך לדעת כי בתור לומד תורה, אתה מתחייב לתוספת שמירה משאר המון העם.

בגמרא מובאים דברי רבא, שתלמיד חכם הלוקח בשר מאת הקצב ולא משלם מייד, גם זה נחשב לחילול השם, כיוון שעלולים ללמוד ממנו ללול בגול.

זה הרמז בשם 'שמרן' הנמנה על שבט יששכר, לרזו את החכם לומד התורה, לשמור על עצמו באופן מיוחד, ולקדש במעשיו שם שמים.

המשך בעמוד ג'

ספיר ויהלום פניני מוסר ויראת שמים בפרשה

פה של לומדי תורה דינו ככלי שרת

ששה בנים היו לו להרה"ק רבי ישראל מרוזין זיע"א. הצעיר שביניהם היה הרה"ק רבי מרדכי שרגא מהוסיאטין זיע"א. צדיק גדול היה רבי מרדכי פייביש ושחקנותו הייתה לשיחה בפי כל. מורגל היה בפיו: 'משתיקה לא מתעייפים'. והוא הסביר את כוונת דבריו בפרשן את דברי חז"ל במשנת אבות (פי"ג מ"ג): 'סייג לחכמה שתיקה'. 'סייג' הוא הדבר המקיף את התוכן הפנימי, כמו גן של אילנות חמד שהוא מוקף בסיוג וגדר שלא יכנסו לתוכו, וכמו הסייג כן החכמה, גם היא חייבת להיות מוקפת וגדורה. ובמה? בשתיקה! (התפליין עמוד 151).

סיפר הרה"ק הישמח ישראל מאלכסנדר זיע"א, שהיה מן ה'חדר' הווארקא, לאברכים שנכנסו אליו לשמוע דברי חסידות: אבי ז"ל לקחני פעם לביאלה, אל הרה"ק רבי בעריש מביאלה זיע"א וביקשו שיאמר לי דברי חסידות, נענה הרה"ק מביאלה ואמר: הייתי אצל רבי בווארקי לילה שלם, הרבי שתק, אני שמעתי, אך לא עניתי. ופעם אחרת יצא רבי בעריש מן השלחן ואמר: 'עברתי מבחן קשה, הרבי חדר ובחן את כל אברי, ואני עניתי על כל דבר', בעת אשר אף הגה לא נשמע מפי הרבי ב'שלחן' ההוא. אף כשהיה נפגש עם גדולי הדור היה שותק כדרכו, אך הם הבינו את שתיקתו והיו משוחחים ביניהם בשתיקה. פעם נפגש עם הרה"ק רבי אלעזר מקוזניץ זיע"א וישבו יחדיו כשעה תמימה מבלי להוציא הגה מפייהם בתום השעה, ענו ואמרו: מספיק, כבר שוחחנו, דיינו. ונפרדו (הצדיק השותק עמוד סה).

מעשה נשגב זה יובן על פי מה שכתב בצירור המור' (בראשית א כז ד"ה ובמדרש): כתיב (ישעיהו ג) 'וקרא זה אל זה, ומתרגמינן' ומקבלין דין מן דין, כי כל אחד מקבל מה שאומר חברו הגדול ממנו. ואחרי כן, אלו ואלו מקבלין עול מלכות שמים לעשות מאמר השם שהוא עליון על כולם. וזהו 'להקדיש ליוצאם בנחת רוח' (ברכת יצור), רצה לומר ברצון שלם, כי הם אין להם פה לדבר, כאומרו (תהלים יט ד), 'אין אומר ואין דברים' וכו'. וזהו 'בשפה ברורה ובנעימה קדושה', לפי שיש שני מיני דיבור, דיבור הפה ודיבור הלב, דכתיב (קהלת ב א) 'אמרתני אני בלבי', ודבור הלב ומחשבתו מניע דיבור הפה. ואם כן, הדבור האמתי והברור והנבחר הוא דיבור הלב, וזהו הדיבור שהמלאכים מדברים בלבם וברצונם. וזהו 'בשפה ברורה' ונבחרת משתי הלשונות, והוא 'נועם שיח סוד שרפי קודש' שאומרים בנקדישך, שהוא הטוב והנעים שבלשונות, והוא שיח המלאכים שעושים רצון קוניהם בלבם ובמחשבתם. ולכן אמר 'כולם כאחד', רצה לומר בלב אחד עונים ואומרים קדוש קדוש קדוש.

מהרבה טעמים חביב היה סיגוף השתיקה על הרה"ק רבי לייבוש מאופולא זיע"א, תלמידם של החוזה מלובלין והיהודי הקדוש מפרשיסחא זיע"א, אחד מהם בוודאי קשור בפירוש המובא

בספרים משמו לפסוק 'שמחה לאיש במענה פיו' (משלי טו כג) כדלהלן: אף שכל עבודה להשי"ת צריך לעשותה בשמחה, מכל מקום האיש שבחר לעצמו דרך של סיגופים וצומות לזכך גופו אינו יכול להיות בשמחה בשלימות, כי קשים המה לגוף ומדככים אותו. אבל איש המענה רק את פיו מלדבר דיבורים אסורים ורק בדברי תורה ותפילה ימלל, איש כזה מסוגל להיות שרוי בשמחה תמיד, אחרי שבח לו סיגוף כזה שאינו מחליש את הגוף מאומה וכוחותיו מלאים לעבודתו יתברך (בלבת אש עמוד לוט).

הפעם הראשונה שדרש הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א ליד שולחנו, כשהחליט להפסיק את שתיקתו, היתה בשבת פרשת בשלח. וכך פתח: **כתוב** (שמות יד ב) 'דבר אל בני ישראל וישבו ויחנו לפני פי החירות', שמעתי רמז, שצריך להתיישב ולחנות קודם שיוציא פיו לחירות, לדבר ככל העולה על רוחו (ראה פרי צדיק קונטרס עמלה של תורה אות א). כך נתן הסברה ותירוץ לשתיקתו הארוכה במשך כשלוש שנה ויותר, ובמימרא קצרה זו קיפל את כל אותן השנים של 'חנייתו הארוכה' ו'ישבו הדעת' לפני קבלו עליו את התפקיד הגדול של מנהיג חסידים (מגדולי החסידות עמוד כב).

והדברים יובנו ביתר שאת על פי ביאורו של ה'פרדס יוסף' (ויקרא יד ד) לדברי חז"ל במגילה (י"ח:). מילה בסלע משתוקא בתרין, וקשה, אם שתיקה שווה תרין, המילה אינה שווה כלום, כיון דטוב יותר לשתוק ויהיה תרין. גם הוי ליה למימר ושתיקה בוא"ו. ורק דיש זמן לדיבור, וכמו שנאמר בקהלת (ג) 'עת לחשות ועת לדבר', וזה המילה באמת יקרה, ורק כשנמשכת שתיקה, דהיינו שיתאפק כל כך עד שלא יהיה עוד באפשרי להתאפק. וזה, 'מילה בסלע' כשהיא נמשכת 'משתיקה', שווה המלה היא 'תרין'.

ויתירה מזה כתב הרה"ק בעל 'שפת אמת' זיע"א (סוכות תרנ"ד): כי כוחו של ישראל בפה... כי שבח הפה הוא בדיבור ובשתיקה כמו שאמרו 'מלה בסלע משתוקא בתרין'... ובאמת שני אלו תלוין זה בזה, כי כפי שמירת הפה, כך יכולין לפתוח הפה בתורה. וזה הרמז 'שפתים ישק משיב דברים נכוחים' (משלי כו כו). פירוש, המשיק שפתותיו שלא לדבר דברים בטלים, הוא משיב דברים נכוחים.

פעם פללו ביניהם בחריפות רבה הרה"ק רבי מאיר מדזיקוב זיע"א בעל 'אמרי נועם' ובנו חביבו הרה"ק בעל 'עטרת ישועה' זיע"א, כשליצידם ישב חתנו של האמרי נועם הרה"ק בעל אהבת ישראל מויזניץ זיע"א, שהיה אז אברך צעיר ועול ימים. האב והבן התנצחו בלימודם, ורבי ישראל עצמו שתק. לאחר שסיימו שאלו את החתן הצעיר אם הבין, והפריך להם רבי ישראל את כל הפלפול. אמר חמיו, לא על למדנותו תמה אני, אלא על שתיקתו המופלגת (תפארת שבמלכות עמ' 226).

האיר את עינינו רבינו האור החיים הקדוש זיע"א בפרשת השבוע (במדבר כו כג) בדברים נשגבים: ואומר 'משפחת הפוני', פירוש, שצריך לפנותו

ממותרות המורגשות גם מהשחוק ומדברים בטלים כי הם מונעים קיום התורה באדם. ומצאתי לחסידי ישראל שכתבו, כי פה של לומדי תורה דינו ככלי שרת אשר ישרתו במ בוקודש, כי אין קדושה כקדושת התורה, ולזה אסור לדבר בו אפילו דברי חול הגם שאין בהם דברים האסורים. והוא מה שרמזו במאמר 'לפוח' שהוא פה העמל בתורה שבו שוכן חצי שמו יתברך, 'משפחת הפוני', פירוש, צריך לפנות מפיו כל חוץ מהגות בתורה.

וכלשונו של רבינו יונה בפירושו למסכת אבות (פ"א מ"י): שלא ידבר בפה דברי תורה ודברים שכלו דברים של הבלי עולם שהיו החכמים הקדושים עושים עצמן ככלי שרת שאין משתמשין בהם דברים של חול.

והזהירות בדבר מפורשת בהרחבה בדברי רבינו הקדוש ר' משה אלשיך זיע"א (שמות כח לא): כלל הדברים כי כלי הדבור הן הם יהיו לבני ישראל כלי יקר משרתי אלהינו, העומדים יום ולילה לשרת במ את ה' מכל יתר אברי האדם, אל דמי להם. ומי בער לא ידע לדון קל וחומר ולומר: האם מלך בשר ודם יערב לו להשתמש בכלים מכלים אחד מעבדיו, האם לא יזהר וישמר האיש ההוא בל יגאלו כליו בשום חלאה ואבק ועפר, כי אם יכבסם בנתר ויורה למו בורית, למען יהיו מגוהצים וזכים לשרת במ את המלך, והוא מלך אשר הנשמה טפלה לו והגוף עיקרו כי מחומר קרוץ ככל עובד אדמה. וקל וחומר בן בנו של קל וחומר עד נחדל לספור כי אין מספר לגדודי הפרשים בינו לבין מלך מלכי המלכים אשר כל העולמות הוא בראם וכולם כאין נגדו, אשר ברוב חסידות ענוותנותו למעשה ידיו יסוף ישרתו בכלי חרש מחרשי אדמה פינו ולשונונו ושפתינו אתנו, ובהם חתר להללו ולשבחו תמיד יתר מכל חלקי גיתנו, מי זה החי לא יתן אל לבו לזוהר לבלתי טמאם לבל ידבק במ מאומה מן החרם ולשמור לפיו מחסום מדבר אשר לא כתורת ה' ולשומרה בקדושה וטהרה. כי הם כלי הקדש אשר ישרת במ את המלך הקדוש ולא ישרתו בכלי צואים. ועיין שם בהמשך דבריו הנוראים.

וראה לשון השל"ה הקדוש (פרשת מטות): והפה שברא הקדוש ברוך הוא באדם לא בראו רק לספר שבחו וגדלו, והוא כלי מוכן להשתמש בו למלך הכבוד, וזהו שנאמר (תהלים קמה כא) 'תהלת ה' ידבר פי'. ולפיכך 'ככל היוצא מפיו יעשה'.

וכה דיבר החיד"א (יוסף תהלות יב ח): 'אמרות ה', אמרות טהורות', לפי שהפה והלשון כלי שרת לפני ה', ללמוד בתורה להתפלל ולהודות ולשבח, צריך שיהיו טהורים ובלי מום כמו הכלי שרת.

וראה דבר נפלא שכתב רבינו אפרים בפירושו על התורה (ריש פרשת וירא), ליתן טעם לשבח על המציצה בברית מילה: 'וקבול דמה בכלי שרת, כך מילה מקבל דמה בפיו שהוא כלי שרת שבו משבח להקב"ה'.

יסוד חשיבותו של הפה ככלי שרת המיוחד לתורה כבר מצינו בירושלמי (שבת פ"א ה"ג): רבי שמעון בן יוחאי אמר, אילו היונא קאים על טורא דסיני בשעתא דאיתיהבת אורייתא לישראל, היונא מתבע קומי רחמנא דאיתברי להדין בר נשא תרין

חזוק של תומך התורה

בני זבולן למשפחתם לסדר משפחת הסרדי לאלון משפחת האלני ליהלאל משפחת היהלאלי: (במדבר כו)

אחרי משפחות יששכר, מונה התורה את משפחות זבולון.

האור החיים מוצא רמז בשמות משפחות זבולון, על חלקו הנפלא של זבולון, העומד לימין יששכר ומסייע בעדו, כדי שיוכל לעסוק בתורה.

'לסדר משפחת הסרדי, לאלון משפחת האלני.'

סדר, לשון סדר. כפי שמוצאים במקומות נוספים בתורה, כשב במקום כבש וכדומה. שבט זבולון, המסדר לפני יששכר כל הדרוש לו למונותיו, כדי שיוכל לעסוק בתורה, וזכה להיות 'לארון', ארון הוא לשון חזק.

ומהיכן חזקו, מתמיכת התורה.

עץ חיים היא למחויקים בה.

מעלת מידת הבושה

ותקרבנה בנות צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה למשפחת מנשה בן יוסף ואלה שמות בנותיו מחלה נעה ונהלה ומלקה ותרצה: ותעמדנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאים וכל העדה פתח אהל מועד לאמר: (במדבר כו א-ב)

צדקניות וחכמניות היו בנות צלפחד.

כאשר קרבו לטעון את דבריהן לפני משה רבינו, אומרת התורה 'ותקרבנה בנות צלפחד וגו', למשפחות מנשה בן יוסף, ותעמדנה לפני משה וגו'.

האם אין זו כפילות? ותקרבנה, ותעמדנה.

כאן מלמד אותנו האור החיים הקדוש דבר גדול.

מי שיש לו בושה לא מגיע ברגע אחד, מתקרב אל משה רבינו, ומתחיל לטעון את טענותיו.

לעמוד באומץ ולהכריז על מה שאתה רוצה, זה לא בהכרח מורה על אופי טוב ומידות נאצלות.

אדרבה, חז"ל הקדושים אומרים 'למען תהיה יראתו על פניכם - זו הבושה'.

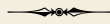
וכך מבאר האור החיים הקדוש:

הכפילות של ותקרבנה, ותעמדנה, מורה שביישניות היו.

קודם שבאו לפני משה, נתקברו לפני גדולי השבטים (וזה מרומז במילים 'למשפחות מנשה').

רק אחרי שהרצו את הדברים לפני גדולי השבט שלהן, הרגישו אפשרות לעמוד לפני משה. 'דבר זה ממדת הבושה'.

של דיבורים אחרים, כאשר באמת כל עניין קדושת וכח הפה הוא רק מהר סיני שקיבלו את התורה, ועל כן אמר 'קאים', כי אז קמה וגם נצבה כח הדיבור.

נמצינו למדים, שלא זו בלבד שחובה על כל יהודי להיזהר מלהעלות על דל שפתיו דיבורים אסורים, לשון הרע ורכילות והמסתעף מהם, ליצנות וכיעור והדומה להם, וכך גם להישמר מכל משמר שלא לשוח בדברי חולין בשעת התפילה וקריאת התורה וכיוצא בזה.

מלבד זאת עלינו לזכור ולהפנים כי חובה חלה על כל אדם - לקדש עצמו במותר לו אף בענין זה, ולהתייחס לפיו כאל כלי שרת וקודש קדשים.

"כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה שחו"ל מלמדנו הנביא עמוס (ד, יג), ועל כך דורשים חז"ל דבר מבהיל (מדרש הגדול שמות ז, ח): "כנגד מי אמרו עמוס למקרא הזה, לא אמרו אלא כנגד שבחו וגדולתו שלהקב", שבשעה שאדם עולה במחשבה ליברות גוזר עליו כמה שיחות הוא ישיח וכמה דברות הוא ידבר".

מכך הסיקו הקדמונים, כי במידה והאדם מנצל עד תום את מכסת הדיבורים שנגזרו לו משמים, הרי הוא מסתכן בנפשו ומביא לכך שיסיים את זמנו בעולם.

עד כדי כך, שהגה"ק ר' אברהם בן ר' חיים פלאגי זצ"ל (בספרו 'ברך את אברהם' פרשת כי תצא דרוש ד) תולה בכך את העובדה שנים מסתלקות מן העולם בצעירותו יותר מן הגברים, זאת משום שכבר אמרו חז"ל (קידושין מט, ב): "עשרה קבים שיחה ירדו לעולם, תשעה נטלו נשים", ועובדה זו היא הגורמת להן להסתלק מן העולם בצעירותן.

ישב פעם הכהן הגדול מאחיו מרן ה'חפץ חיים' זיע"א במוסקבה בית רוסיה ושוחח עם גביר אחד, מעשירי דורו המופלגים אשר תמך רבות בעולם התורה, ודן עמו בעניינים העומדים על הפרק לתועלת בני הישיבות.

אל החפץ חיים התלווה חתנו הגאון ר' צבי הירש לוינסון זצ"ל, ואף הוא עסק בצרכי ציבור ועסק באותה העת בניסוח מברק דחוף.

עלות שליחת הודעה באמצעות מברק, כידוע, היתה לא מעטה וגרמה למשתמשים בשירות זה לחשוב פעמיים על כל מילה שנוסחה, להשמיט משפטים מיותרים ולחשב כל אות, תוך ניסיון ניכר לצמצם ככל האפשר במילים על מנת לחסוך בהוצאות שליחת המברק.

במהלך שיחתו של החפץ חיים עם אותו גביר, חש רבנו כי השיחה נוטה לכיוון שלילי וכי קיים סיכון להיגרר לדיבורים אסורים ולשון הרע.

נתע החפץ חיים, הזדעזע ועצר באחת את השיחה. 'ראה נא' החווה כלפי חתנו שעסק בניסוח המברק, 'עד כמה מדקדקים בני אדם בניסוח מברק וכמה תשומת לב מוקדשת לכל מילה, כמה מאמץ הם מקדישים כדי לוודא שלא נכתבה מילה אחת מיותרת'.

'ואם בענייני ממון והוצאה כספית בלבד כך הדבר' הטעים החפץ חיים, 'על אחת כמה וכמה וקל וחומר בן בנו של קל וחומר כשמדובר במילים היוצאות מהפה, כאלה שיכול להיגרם כתוצאה מהם נזק בדיני ממונות ונפשות ומי יודע עד כמה!'

(מאוצרותיו ושיחותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

פומין. חד דיהוי לעי באוריתא, וחד דיתעבד בה כל צורכיי. וחזר ואמר, מה אין חד הוא לית עלמא יכול קאים ביה מן דילטוריא דיליה, אילו הוון תריי על אחת כמה וכמה. [-רשב"י אמר, אילו הייתי נוכח על הר סיני בזמן שניתנה תורה לישראל, הייתי תובע מלפני הקדוש ברוך הוא שיברא לאדם שני פיות, אחד שיעסוק בתורה, ואחד שישתמש בו לשאר צרכיו. וחזר ואמר ומה אם פה אחד הוא, אין העולם יכול לעמוד בו מפני לשון הרע שמוציא, אילו היו שני פיות על אחת כמה וכמה].

והיה הרה"ק הפני מנחם זיע"א מקשה על דברי הירושלמי, הרי כשם שעתה שישנו פה אחד אין כל כך ריבוי דילטוריא, כי בשעה שהפה מדבר בתפילה או אוכל אינו יכול לדבר לשון הרע, כמו כן היה יכול הש"י לברוא לאדם שתי פיות, ובשעה שאחד נפתח השני יהיה סתום, וממילא לא תהיה הדילטוריא גדולה יותר, ואף גם זאת שיהיה פה מיוחד לדברי קדושה.

ועל כן היה מבאר את עומק דברי הרשב"י כך: ומה אין חד הוא לית עלמא יכיל קאים ביה, היינו מה אם אותו הפה שעסק בתורה ותפילה ודברי חסידות והגיע מתוך כך ליראת שמים ולטהרת הלב ולחיות דקדושה, מכל מקום יכול הוא עצמו לבוא לידי כך שישלוט בו הסט"א להיות ברשות לבו ויבוא לידי חטא ודברים בטלים למאכלות ומאוויים האסורים או לאכילה ושתייה שאינם באופן הראוי ובשיעור הנכון, דברים הגורמים לפגם וקלקול לדברי התורה שלמד, על אחת כמה וכמה אילו היה נברא פה מיוחד לגשמיות לאכילה ושתייה ושיחה בלבד, ולא היתה לו כלל שייכות לתורה ולתפילה ולדברי קדושה, עד כמה הוא היה מאוס. אמנם עכשיו שנברא האדם עם פה אחד הרי זה למעליותא, שבאותו הפה שעוסק בתורה ותפילה ועל ידי זה מקבל חיות מהש"י מצד הקדושה, בו עצמו יאכל וישתה וידבר צרכיו.

וכך הוסיף ופירש את דברי התנא דבי אליהו (פכ"ו): אם לא זכה אדם לבקש רחמים על דברי תורה שיכנסו לתוך מעיו, מכל מקום יבקש רחמים על אכילה ושתייה יתירה שלא יכנסו לתוך מעיו. והביא בשם אביו הרה"ק האמרי אמת זיע"א לפרש שאכילה ושתייה בקדושה נעשים הם עצמם תורה. אך הוסיף כי לפי הביאור הנזכר יובן זאת ביותר, כי הנה האכילה והשתיה היתירה והדברים בטלים מגשמים את הגוף והינם מתנגדים ומפריעים לדברי תורה ותפילה, אולם מאידך כאשר הפה עוסק בתורה ותפילה הרי זה משפיע גם על המאכל ומשתה שעוברים דרך אותו הפה שיהיו כראוי.

בדברים הללו, ועל פי דבריו הקדושים של רבינו האור החיים הקדוש זיע"א כי פה של לומדי תורה דינו ככלי שרת אשר ישרתו במ בקודש כי אין קדושה כקדושת התורה, יובנו ביותר דברי רבי שמעון בן יוחאי שאמר 'אילו הוינא קאים על טורא דסיני בשעתא דאיתהיבת אוריתא לישראל הוינא מתבע קומי רחמנא דאיתברי להדין בר נשא תריין פומין'. כי אע"פ שהפה לא נברא במעמד הר סיני כי אם בששת ימי בראשית, והיה ראוי יותר לומר 'אילו הוינא בששת ימי בראשית', אולם מאחר ועיקר המכוון בדבריו שהפה של לומדי תורה יהיה זך וטהור, לכן אמר רשב"י 'אילו הוינא קאים בטורא דסיני', כי באותו זמן היה ראוי לבקש שהפה שדינו ככלי שרת יהיה זך לגמרי ללא תערובת

מתיבתא אור החיים

תפלת שוחה עמוקה פי זרות ולשון מדברת גדולות קטרת לפניו והם כלי גללים מגואלים, ואיך יערב לפניו יתברך גיב לשון אנשי לצון ולא יצוץ על קולו וחבל מעשה ידיו. ומי האיש אשר לא ישים הדברים האלה על לבו ויקרענו לשנים עשר קרעים ותרדנה עיניו דמעה ויתמרמר ויאמר בקול מר אוי לי כי נדמתי כי איש טמא שפתים אנכי, כי ה' אלהים נתן לי לשון למודים וכלי יקר שפתי דעת טהורים וברים לעבוד בם את ה' אשר בהמה שמן חלקי בתורה ומצות, ואוי לי על שברי נחלה מכת, אנה אוליך את חרפתי כי כלי הקדש אשר בם בחר ה' לעבדו טמאתים כמתים, זעם מלאותם, ותחת עשותי בהם שרפי קדש פרקליטים בראתי משחיתים, ובלעדי הרעה הגדולה כי פעלתי עולה אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה, כי איך אשא פני אל האדון ה', כי כל העבודה אשר עבדתי, שונה הלכות ותפלות ותשבחות, הלא היו בכלי טמא ועבד אויל הייתי לפניו. עייש עוד שהארץ בזה. וראה בספר ראשון לציון על משלי (א), שהביא רבינו את האלשי"ך, ומתארו 'חד בדרא'.

וראה עוד בחתם סופר (ויקרא יד ב): איתא פ"ק דע"ז (י"ט ע"ב) וברבה מכריז ר' אלכסנדר מאן בעי חיי מאן בעי חיי, כי אין רוב הצדיקים רוצים בחיי עוה"ז בעצם כ"א להיות לו צידה לעוה"ב, כי יפה שעת אחת קורת רוח בעוה"ב מכל חיי עוה"ז, אך קדושי עליונים חפצים בחיי עוה"ז יותר ויותר כי יפה שעה אחת בתורה ובמע"ט בעוה"ז מכל חיי עוה"ב (אבות פ"ד כ"ב), אך זהו דוקא לשומר פיו ולשונו מכל דיבור רע, כי פיו זהו שביל התורה היוצאת ונכנסת דרך פיו, והיינו הכרות ר' אלכסנדר מאן בעי חיי מאן בעי חיי, שיהי' נוח לו חיי עוה"ז מכל חיי עוה"ב, והיינו מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב, כי רוב החפצים חיים אמתיים אינם אוהבים ימים לראות טוב העוה"ז, כי יפה שעה אחת של קורת רוח בעוה"ב מכל חיי עוה"ז (אבות שם), וא"כ מי האיש החפץ חיים וגם אוהב ימים לראות טוב (חיי העוה"ז), ואמר בצור לשונך מרע וכ'.

בשם משמואל (פרשת מטות תר"ע) בשם האבני נור. וראה בספר ראשית חכמה (שער הקדושה פרק יג) שמביא בשם מהר"י אבוהב בספרו מנורת המאור, ובתו"ד כתב: על כן יש לו לאדם לטהר פיו מלדבר נבלה, כי לא נברא הפה הקדוש אלא לדבר קדושה. וכן כתב האלשיך (שמות כח לא), וז"ל: כלל הדברים כי כלי הדבור הן הם יהיו לבני ישראל כלי יקר משרתי אלהינו, העומדים יום ולילה לשרת בם את ה' מכל יתר אברי האדם, אל דמי להם. ומי בער לא ידע לדון קל וחומר ולומר האם מלך בשר ודם יערב לו להשתמש בכלים מכלים אחד מעבדיו, האם לא יזהר וישמר האיש ההוא כל יתגאלו כליו בשום חלאה ואבק ועפר, כי אם יכבסם בנתר וירבה למו בורית למען יהיו מגוהצים וזכים לשרת בם את המלך, והוא מלך אשר השגמה טפלה לו והגוף עיקרו כי מחומר קרוץ ככל עובד אדמה. וקל וחומר בן בנו של קל וחומר עד נחל לספור כי אין מספר לגדודי הפרשים בינו לבין מלך מלכי המלכים אשר כל העולמות הוא בראם וכולם כאין גגור, אשר ברוב חסידות ענותנותו למעשה ידיו יכסוף ישרתו בכלי חרש מחרשי אדמה פינו ולשונו ושפתיו אתנו, ובהם בחר להללו ולשבחו תמיד יתר מכל חלקי גויתנו, מי זה החי לא יתן אל לבו ליהרר בלבתי טמאם לבל ידבק בם מאומה מן החרם ולשמוור לפיו מחסום מדבר דבר אשר לא תורתו ה' ולשומרה בקדושה וטהרה. כי הם כלי הקדש אשר ישרת בם את המלך הקדוש ולא ישרתו בכלי צואים. כי איך תכון

כתב רבינו (במדבר כו כג): ואמרו משפחת הפוני פירוש שצריך לפנותו ממותרות המורגשות גם מהשחוק ומדברים בטלים כי הם מונעים קיום התורה באדם, ומצאתי לחסידי ישראל שכתבו כי פה של לומדי תורה דינו ככלי שרת אשר ישרתו בם בקודש כי אין קדושה כקדושת התורה ולזה אסור לדבר בו אפילו דברי חול הגם שאין בהם דברים האסורים, והוא מה שרמו במאמר לפוה שהוא פה העמל בתורה שבו שוכן חצי שמו יתברך, משפחת הפוני פירוש צריך לפנות מפיו כל חוץ מהגות בתורה ובוזה נכללים חלק אחד מהמ"ח מעלות שהם במיעוט שיחה במיעוט שחוק במיעוט תענוג וכדומה להם שבענף המותרות.

ובכרכת שמעון כתב שהכוונה לדברי רבינו יונה באבות (פ"א מ"ו), שכינוהו רבותינו 'החסיד', שכתב: שמעון בנו אומר כל ימי גדלתי בין החכמים, וראיתי והבינתי בכל המדות החשובות ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה, כבר פירש רמב"ם ז"ל בענין השתיקה, כי בדבר שיש לאדם נזק בו מכל צד או אם יש בו ריוח מצד אחר ונזק מצד אחר, לא הוצרך רשב"ג להזהיר בזה, כי כל אדם יזהר ממנו אם שומר נפשו מצרה. אלא אפילו בדבר שאין לאדם נזק בו כלל וכלו ריוח כמי שמדבר בעסקיו ובצורך גופו ובצורך פרנסתו צריך למעט בדברו ושלא יאריך בו אך כלי סיפוקו. ואין צריך לומר בדבר של הבל ושאינו מעלה ולא מוריד שאין לאדם לזכרו כלל. וכן אמרו בירושלמי (ברכות פ"א ה"ב) אמר רבי שמעון בן לקיש [יוחאי] אלו הוינא בטורא דסיני בעינא תרי פומי, הדר אמר השתא דלית לן אלא חד לא יכילנא למיצל נפשין מלישנא בישא כל שכן אי הוה לן תרין. רצה לומר שלא ידבר בפה דברי תורה ודברים שכלו דברים של הבלי עולם, שהיו החכמים הקדושים עושים עצמן ככלי שרת שאין משתמשים בהם דברים של חול. והיינו דאמרינן בגמרא דבני מערבא כל פטטיא בישין בר מפטטיא דאורייתא טב, ויש שגורסין כל כרביא בישין בר מכרביא דאורייתא טב. פירוש כרביא חרישא, לומר שכל הדברים והמחשבות שאדם משתדל בהם בעולם הזה הכל הבל ורעות רוח לבד ממחשבת התורה ומעשה ה' כי נורא הוא. ועיין עוד

גם אתם זכותם לישועה זכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו
למייל המערכת m028039999@gmail.com
או לפקס 02-5385689
או בנדרים פלוס - באר ישראל

אור הישועות מכתבי הלומדים

מידי שבת בשבתו

לכבוד מערכת אור הישועות
שלום וברכה.

אני נוהגת ללמוד מידי שבת את פירוש "אור החיים" על התורה.

לפני כשבעים בתי נבדקה ונמצאה חיובית בבדיקת קורונה. כל המשפחה נבדקה מגדול ועד קטן מאחר והיא שהתה עימנו במשך שבוע עוד קודם הבדיקה. ביום רביעי עשינו את הבדיקות, ואמרו לנו שמקסימום ביום שישי יהיה תשובות.

היינו במתח והתפללנו לך' שהבדיקות של בני הבית יצאו שליליות.

ביום שישי הגיעו רק חלק מהבדיקות וברוך ה' שהן היו שליליות. את התשובה שלי ושל הילדים הקטנים עוד לא קיבלנו ביום שישי וכך נכנסנו לשבת. יש לציין שמהלך יום שישי ושבת הרגשתי חולשה והייתי בטוחה שנבדקתי מהבת. אני גם זו שמגישה לה לחדר ומפנה. התפללתי לך' שזכות רבנו אור החיים הקדוש תגן עלינו ונקבל תשובות שכולם בסדר...

במהלך השבת למדתי כהרגלי את פירוש אור החיים על התורה והמשכתי עם הלימוד עד מוצאי שבת. במוצאי שבת הגיעו התשובות אחת אחרי השניה בהפרשים של זמן ובמתח נורא. ב"ה כולם בסדר ונמצאו בריאים.

זה ממש היה נס ופלא גם לאור העובדה שהרגשתי לא טוב, וגם לאור העובדה שהילדה היתה איתנו כמעט שבוע עד שידענו שנבדקה.

זכות תורת רבנו הגנה עלינו והיי רצון שגם ביתי רות תחי' תזכה להבריא, ונבשר תמיד בשורות טובות.

מאיה. ש.

[השם המלא שמור במערכת]

מחוברים לחיים
לשמיעת שיעורים ודרשות
חייגו: 03-617-1077

